

26.23x33.52	1/2	עמוד 8	בשבע - לימודים	17/06/2021	77718159-5
נה רשת בתי ספר ומכללותאמונה תנועת האשה הדתית לאומי - 80888					

הסטודנטית ירון דמסקי, שנה ב' המחלקה לאמנות. צילום: חנה גולדברג

גבול דק

כמיניזם, אמונה, לימוד תורה, זהות אישית ומגדרית - במכללה האקדמית אמונה הסטודנטיות הדתיות יוצרות בכלים מקצועיים עכשוויים ונעות בין גבולות האפשר בעולם האומנות והיצירה // ענבל וייס

צילום: שילת מזרחי

ד"ר אפרת גרוסמן, ראשת מכללת אמונה: "הסטודנטיות יוצאות מכאן עם מטען שהוא ערך מוסף, עם כלים של חשיבה פרשנית ואישית ויכולת השפעה על כלל התרבות הישראלית מבלי לוותר ולו בקצת על עולמן הפנימי. זוהי יהדות נשית יוצרת במיטבה"

מתלהמים למדי, קולמוסים נשתברו סביב סוגיית גבולות היצירה בעיתון 'הצופה' דאו והכרזה שזכתה במקום הראשון הוצגה שוב ושוב. "מהרגע שהרב אדלר נתן את אישורו לעניין, המכללה ותנועת אמונה נתנו לי גב מלא. אני זוכרת שראש המכללה ומייסדה, דב סילבצקי ז"ל, הגן עליי בכל הראיונות והשיב בנחרצות שזה בדיוק התפקיד של הסטודנטיות שלנו, לקחת את העולם היהודי ולהכניס אותו לכלים עכשוויים".

מאז הספיקה גרוסמן לסיים את הדוקטורט שלה בטיפוגרפיה עברית, לצאת לסיבוב של 25 שנה בארץ ובחור"ל בתחום של עיצוב, פרסום, חינוך ואקדמיה. היא הקימה את המחלקה לתקשורת חזותית באוניברסיטת אריאל ועמדה בראשה במשך עשר שנים ולימדה במוסדות אקדמיים שונים, ביניהם הישיבה יוניברסיטי בניו יורק, שנקר ועוד.

מאז ומעולם האומנות הייתה כלי ביטוי למחאות חברתיות, אך נראה שהמחאה באמצעות היצירה

קודש וקודש בפוטנציאל

כבר כסטודנטית צעירה במכללת אמונה לפני כ-25 שנה, גרוסמן רצתה להשמיע את קולה ובחרה בכלי העיצוב האהובים עליה על מנת לעשות זאת. "מיד אחרי חוות הדעת הנחרצת של המרצים ירדתי לחדרו של רב המכללה דאז, הרב אהרן אדלר. ביקשתי להתייעץ איתו בסוגיה והוא צייד אותי במשפט מפתח של הרב סולובייצ'יק, שהולך איתי מאז ועד היום. הוא אמר לי: 'אפרת, תדעי שאין קודש וחול. יש קודש וקודש בפוטנציאל. קחי את מסך המחשב הזה ותקדשי אותו'. ובאמת כך עשיתי, לקחתי את מסך המחשב והוספתי עליו איור של האות א' גדולה בפונט קורן. הרעיון היה לקדש את החול. הרגשתי שהמסך הפך למרכז עולמני, ובראשית ימי האינטרנט ההתנגדות אליו הייתה בשיאה, אך המסר בכרזה היה שאנחנו קובעים את התוכן שאנחנו יוצקים לתוכו כמו גם לכל כלי אחר".

תערוכת הגמר היא עוררה הדים רבים, חלקם

הכרזה שעיצבה ד"ר אפרת גרוסמן לפרויקט הגמר שלה במחלקה לתקשורת חזותית עוררה התעניינות רבה, הרי לא בכל יום מתנוססת כרזה ועליה תמונתו של משה רבנו כשהוא יורד מהר סיני ובידו לפטופ. הכרזה היא העניקה לה לימים השקפת עולם שאיתה היא צועדת עד היום. ד"ר אפרת גרוסמן, אשר משמשת מזה כמה חודשים כראשת המכללת האקדמית אמונה - לאומניות ועיצוב, מגיעה לתפקיד עם מטען רב-שנים ומבקשת להמשיך להעניק בית חם ליוצרת הדתית בכל המרחבים הסובבים אותנו. "הצגתי את טיוטת פרויקט הגמר שלי", משחזרת גרוסמן את המאורע המכונן ההוא, "ומיד התחיל רחש בקרב המרצים. רבים מהם חשבו שהלכתי רחוק מדי ושלא ראוי לסטודנטית דתייה לחבר בין משה רבנו למוצר חומרי כמו מחשב. ובכלל עצם התעוזה לקחת את משה רבנו ולהשתמש בו עברה לרבים מהם בגרון".

26.19x33.94	2/2	9 עמוד	בשבע - לימודים	17/06/2021	77718160-7
-------------	-----	--------	----------------	------------	------------

נה רשת בתי ספר ומכללות/אמונה תנועת האשה הדתית לאומי - 80888

במכללת אמונה מזה 25 שנים ובסמינר הקיבוצים מזה 17 שנים, סבורה שזוהוּן הדתית של הסטודנטיות והרבדים שהיא נושאת בחובה משרתת אותן בקורסים לתיאטרון. "אומנים באשר הם תמיד מביאים לתוך היצירה את עולמם האישי, זה המנוע העיקרי של כל אומן. הסטודנטיות הדתיות יצירתיות מאוד, והיתרון הגדול שלהן הוא דווקא עולם הערכים והזהות שעליהם הן גדלו. התיאטרון הישראלי רובו חילוני, ולסטודנטיות הדתיות יש גישה שונה, מקורית ועשירה. במהלך השנים קמו לא מעט תיאטראות דתיים קטנים שמשמיעים קול חדש במרחב היצירה הישראלי".

כמי שמלמדת גם סטודנטים שאינם דתיים, את מרגישה שלסטודנטית דתית יש יותר מגבלות?
"הסטודנטיות הדתיות מגיעות ללימודים צעירות יותר ותכנים רבים בהתחלה גורמים להן להלם מסוים, החל מתכנים של תולדות התיאטרון וכלה במידת החשיפה העצמית הכרוכה במשחק על הבמה. מטבע הדברים במכללה דתית נמנעים מלימוד מחזות שלא מתאימים בצורה מובהקת, אבל כעיקרון אני יכולה לדבר על כל נושא ולהביע כל דעה, כל עוד אני עושה זאת בצורה שמכבדת את הסטודנטיות ולא כופה דעה אלא מסבירה את העמדה שלי". היא אומרת.

"יש גם את מגבלות הצניעות, כמו למשל לא להופיע בפני קהל מעורב, אבל בסך הכל אני סבורה שגבולות ומגבלות אינם בעיה בעולם היצירה. היוצר תמיד יחפש צורות חדשות שמתאימות לו. אני אוהבת את הדוגמה שבצרפת בימי נפוליאון ניתן רישיון ספציפי לכל תיאטרון מה מותר לו להציג, וגם לבתי האופרה. על התיאטראות הקטנים והפופולריים נאסר לדבר על הבמה, היו אמורים להסתפק בריקודים ואקרובטיקה, וכך בדיוק המציאו את הפנטומימה. השמייים הם הגבול ביצירה, ולא הגבולות או המגבלות שבתוכם פועלים היוצרים".

קופמן שמחון רואה בעולמן של הבנות יתרון מובהק ליצירתן: "תיאטרון הוא פינת ביטוי אישית ליוצר ולמה שעובר עליו. בכל שנה יש אצלנו פרויקטים נהדרים שנובעים מהבטן הרכה של כל סטודנטית. הרבה פעמים עולות שאלות של בחירה בין טוב לרע, של הגדרה עצמית, של פחדים, וגם של מציאת בן זוג. בתחילת הדרך של החוג לתיאטרון במכללת אמונה היו מקרים שבהם לא ידענו להחליט מה אפשר להציג בין כותלי המוסד ומה לא. ברור שמוסד לימודים צריך לפעול במסגרת קונצנזוס מסוים אבל גם לשמור על חופש המחשבה, כך שכשהן יוצאות לעולם שמחוץ למכללה יהיו להן כלים לתת ביטוי למה שמעסיק אותן".

היצירתיות, כך מתברר, אינה נחלתה הבלעדית של האומנות וביטוייה, והיא באה לידי ביטוי גם בצורת ההוראה. ד"ר נתן אופיר, מרצה לאנגלית אקדמית אשר עומד בראש המחלקה לאנגלית במכללת אמונה ואף שימש כרבה של האוניברסיטה העברית, מבקש להחיל את החשיבה מחוץ לקופסה גם בקורס שגרתית לכאורה. "במכללת אמונה חידשנו דרכים יצירתיות בהוראת האנגלית. הרי ידוע שכל סטודנט במוסד אקדמי בישראל חייב להגיע לרמת פטור באנגלית, ויש סטודנטים שבשבילן האתגר קשה ומהווה עול גדול וגורם לתסכול נוראי. מה גם שהיום עם הרפורמה החדשה באנגלית במ"ג הסילבוס דורש לא רק הבנת הנקרא אלא גם כתיבה ודיבור", הוא מסביר.

"במכללת אמונה אנו שוקדים כבר חמש שנים על רעיון חדשני של פרויקט אינטרנטי אישי שערכו 30 אחוזים מהציון הסופי. הסטודנטית בוחרת נושא מהתחום המקצועי שלה, נושא ערכי או מוטיב מהחיים שמעניין אותה במיוחד. היא מנסחת שאלת מחקר, גולשת באינטרנט ואוספת חומרים באנגלית, עורכת אותם במצגת, מעצבת תמונות ואינפוגרפיקה, מתמצתת רעיונות ומציגה אותם בעל פה בשיעור. אנחנו מעמידים צוות של נשות אמונה דוברות אנגלית כדי לסייע לכל סטודנטית בהכנת הפרויקט. התוצר הוא חדשנות אישית יצירתית באנגלית. השמועה על הזדמנות ליצירתיות מקורית התחילה להתפשט, ולקורס הקיץ של המתקדמים אף נרשמו סטודנטיות דתיות ממכללות אחרות ברחבי הארץ", הוא מציין.

ד"ר גרוסמן מדמה את המהפכה שהתחוללה בתחום המוזיקה בישראל לנעשה בתחום האומנות. "אנחנו כאומניות מעצבות, נשות תיאטרון ויוצרות, מנסות לעשות במרחבי האומנות והעיצוב את מה שנעשה בעולם המוזיקה הישראלית בשנים האחרונות - אנחנו משתמשות בכלים הכי עכשוויים והכי מקצועיים כדי להביא את האמת שלנו לעצמנו ולכלל הציבור. כחלק מהתיקון שאני מדברת עליו קיימנו השנה תערוכה בנושא פרשנויות לנושא ה-METOO, כאמירה. התערוכה 'תיקון חצות' הוצגה במקום שעבר הסבה ממועדון חשפנות למרחב חברתי שיצרה עיריית תל אביב. יצרנו שיתופי פעולה עם מחלקות התקשורת החזותית באקדמיות השונות בארץ ולא חששנו משיתוף הפעולה, להפך, ראינו בו הזדמנות לשיח במעגלים השונים. העשייה הזאת נמצאת גם במחלקה לתיאטרון ובמחלקה לאומנות והיא תהיה גם במחלקות נוספות שעתידות להיפתח במכללה בשנים הקרובות".

אתן בעצם יוצרות עם היד על הדופק?

"אני מרגישה שיש היום שאלות רבות שהסטודנטיות שלנו שואלות את עצמן, ואולי אותנו, בתוך היצירות שלהן. הן יוצרות מתוך חופש פעולה מוחלט ומביאות לתוך היצירה את עולמן הפנימי ואת סולם הערכים שלהן. הן אינן מחויבות בהכרח לבית אבא, לקוד לבוש מסוים או למוסד החינוכי שבו למדו. תפקידנו הוא להכיל ולהביא לידי ביטוי יצירה אישית, לעודד את המהלך ולא לחנוק. אנחנו רואים בארבעת שנות הלימוד אצלנו מעין אינקובציה, תהליך בירור מעמיק מאוד במרחב בטוח על מנת להוציא את הסטודנטיות עם ראייה מולטידיסציפלינרית, רחבה, שלמה ובטוחה יותר בעתיד. אנחנו מעניקים לסטודנטיות שלנו מעבדת חשיבה שיש בה מרחב ענקי לשאול את השאלות ולברר את הבידורים הנצרכים להן. נקודה נוספת היא ההקשבה הפעילה שיש למרצות ולמרצים אצלנו לנושאי העבודות, פרט להקפדה על שפת האומנות והעיצוב. אומנות היא כלי תרפויטי, ואנחנו מודעים לתפקידנו, אף שזו לא מטרת העל כאן במכללה".

במה זה בא לידי ביטוי?

"אחת הסטודנטיות שלנו סבלה מדיכאון לאורך השנה האחרונה. בעידוד של המרצים ובזכות הרבה כוחות היא החליטה להגיש את פרויקט הגמר העוסק במצבה. היא עיצבה שמיכת טלאים שכל אחד מן הריבועים בה הוא רקמה של מחשבות שעברו עליה לאורך התקופה. שבירי פסוקים, מילים, חלקי שיר ובקשות, פחדים וציפיות. החיבור, הפרימה והאיחוי היו חלק מתהליך הריפוי שלה עצמה. השמיכה הפכה להיות שמיכה של תקווה שההתנסות בה מחזקת ומעודדת. זו דוגמה לעבודה שלא היינו פוגשים לפני כמה שנים. אף אחת לא הייתה חושפת את עצמה בצורה הזאת, ואילו היום זה לגיטימי וגם זוכה לעידוד ולתמיכה", היא מציינת.

ד"ר גרוסמן מתארת את תפקיד צוות ההוראה: "אנחנו מבינים היום שתפקידנו להצמיח יוצרות מתוך העולם האמוני והפנימי שלהן ולא לחשוש משום ביטוי, שכן הוא יכול להיות ליצירת בנייה אישית של ממש. ההנהלה החדשה שרובה נשית קשובה מאוד לסיפורים האישיים העולים מתוך העבודות, שרובן המכריע של נשים צעירות בצמתים מרכזיים מאוד של חיהן - נושאים כמו רווקות מאוחרת, אירוסין, נישואין, אימהות, נשיות בדור הזה, לימוד תורה, מי אני, מה אני מחפשת בחיי, איזו אישה אני רוצה להיות, איזו יוצרת ועוד - עולים כל הזמן. כנשים דתיות וכיוצרות אנחנו חיות בתוך זהות היברידיית, בתנועת רצוא ושוב בין עולם האמונה לעולם האומנות, בין עולם של יצירה לעולם של מעשה. הסטודנטיות יוצאות מכאן לאחר ארבע שנים עם מטען שהוא ערך מוסף, עם כלים של חשיבה פרשנית ואישית ועם יכולת לבנות את עצמן מבחינה אישית וללכת למחוזות של השפעה על כלל התרבות הישראלית מבלי לוותר ולו בקצת על עולמן הפנימי. זוהי יהדות נשית יוצרת במיטבה", היא אומרת בגאווה.

גבולות שאינם מגבילים

ד"ר שרית קופמן שמחון, מרצה לתיאטרון

ד"ר שרית קופמן שמחון, מרצה לתיאטרון במכללת

אמונה: "ברור שמוסד לימודים צריך לפעול

במסגרת קונצנזוס מסוים אבל גם לשמור על חופש המחשבה, כך שכשהן יוצאות לעולם שמחוץ למכללה יהיו להן כלים לתת ביטוי למה שמעסיק אותן"

ד"ר נתן אופיר, ראש המחלקה לאנגלית

במכללת אמונה: "חידשנו דרכים יצירתיות בהוראת האנגלית. הסטודנטית בוחרת נושא מהתחום המקצועי שלה, נושא ערכי או מוטיב מהחיים שמעניין אותה במיוחד. התוצר הוא חדשנות אישית יצירתית באנגלית"

בעולם הדתי הייתה מהוססת יותר?

"כשהייתי סטודנטית לא היינו במקום של מחאות, אבל עם השנים אני חושבת שעולם האומנות הדתי מצטרף לשינויים הכלליים שעוברים על עולם האומנות והתרבות. היום אומניות פלסטיות, אומניות במה ומעצבות מצטרפות לשיח אומנות נשי ומגוון שמתפתח בארץ משנה לשנה. הן קשובות לנעשה בזירת האומנות ויוצרות שינוי בשפה העיצובית, בפרסום ובמרחב הציבורי. האומנות תמיד הייתה מצויה בתנועת חיפוש מתמדת, והסטודנטיות שלנו באופן טבעי מצטרפות למהלך הזה".

המכללה נמצאת כיום בעמדה של הצבת גבולות לסטודנטיות?

"כל מוסד אקדמי מתמודד עם גבולות וגם אנחנו לא נציג עבודה שלא תואמת את הערכים שלנו, גם בתוכן וגם ברמה האומנותית של היצירה. עבודה שיש בה חוסר צניעות לא תוצג בפרהסייה. בשנה שעברה הייתה לנו סטודנטית שמאוד רצתה לצייר ציורי לידה בפרויקט הגמר שלה. הדבר היה בנפשה מתוך חוויית לידה מכוונת שעברה. ובאמת המחלקה לאומנות זרמה איתה והפרויקט הוצג במלואו, אך יחד עם זאת בחשיבה אוצרותית מדויקת נמצא לו מקום ייעודי שאינו בחלל הראשי, לצד סימון למען מי מהמשתתפים שהדבר אינו מתאים לו. הגישה שלנו סוברת שאין לנו פחד מלהיחשף לעולם התרבות והאומנות בשום צורה, שצריך להכיר גם את הפניות החשוכות יותר, ראשית כדי לא לעצום את העיניים ושנית כדי לדעת איך להאיר אותן", היא מסבירה.

"אנחנו בהחלט יוצאות מתוך עולמות של הלכה, תורה ועומק שלא משמשים לנו כתקרת זכוכית אלא כהשלמה לאורח החיים שבו בחרנו. אנחנו מביאות את הקול הייחודי שלנו לעולם, ואם נצליח לעשות בכך תיקון ולהוסיף לעולם התרבות הישראלי רבדים נוספים של תוכן, שיח וצורה - הרווחנו".